

Brå – kunskapscentrum för rättsväsendet

Myndigheten Brå verkar för att brottsligheten minskar och tryggheten ökar i samhället. Det gör vi genom att ta fram fakta och sprida kunskap om brottslighet, brottsbekämpning och brottsförebyggande arbete, till främst regeringen, rättsväsendets myndigheter och brottsförebyggande aktörer, men även allmänheten.

Publikationen finns som pdf på www.bra.se. På begäran kan Brå ta fram ett alternativt format. Frågor om alternativa format skickas till tillgangligt@bra.se

Vid citat eller användande av tabeller, figurer och diagram ska källan Brå anges. För att återge bilder, fotografier och illustrationer krävs upphovspersonens tillstånd.

urn: nbn: se: bra-1194

© Brottsförebyggande rådet 2024
Enheten för rättsstatistik

Omslagsillustration: Susanne Engman

Produktion: Brottsförebyggande rådet, Box 1386, 111 93 Stockholm

Telefon 08-527 58 400, e-post registrator@bra.se, www.bra.se

Denna publikation kan laddas ner från Brås webbplats www.bra.se/publikationer.

Innehållsförteckning

Begrepp och definitioner.....	7
Anhållande:	7
Anmälda brott:	7
Anstalt:	7
Antalsräkning av brott:	7
Avbojning:	8
Avgått från anstalt:.....	8
Avslutad fängelseverkställighet:	8
Avslutad verkställighet:	8
Avvikelse	8
Beläggning:	8
Bibrott:	8
BrB:	8
Brott:	9
Brott med misstänkt person:	9
Brott mot allmänheten:.....	9
Brott mot person:	9
Brott mot staten:	9
Brottsbalken (BrB):.....	9
Brottsbalken 29 kap. 6 §:	9
Brottsbalken 30 kap. 6 §:	9
Brottsbalken 34 kap. 1 §:.....	9
Brottskategori:	9
Brottsmisstanke:	10
Brottsstatistik:.....	10
Brottstyp:	10
Brott utan misstänkt person:	10
Buffertperiod:.....	10
Böter:.....	10
Dagsböter:	11
Direktavskrivna brott:.....	11
Domslut:.....	11
Dödligt våld:.....	11
Elektronisk kontroll:	11

Folkbokförda:.....	11
Fotboja:	11
Frigivna:	11
Frihetsberövande påföljd:	11
Frivård:.....	12
Frivårdspåföljder:	12
Fängelse:	12
Fängelseverkställighet:	12
Förmögenhetsbrott:	12
Förordnande:	13
Förundersökning:	13
Förundersökningsbegränsning	13
Gripande:	13
Grövsta brott:	13
Handlagda brott:.....	13
Handlagda brottsmisstankar:	14
Hasardkvot (hazard ratio):	14
Huvudbrott:	14
Huvudpåföljd:	14
Häktning:	14
Häktningsframställning:.....	15
Ingångshändelse:	15
Inkapaciteringseffekt:	15
Inskrivna:	15
Intagna:	15
Intensivövervakning med elektronisk kontroll:	15
Intensivövervakning/utslussning:	15
IÖV:	15
Konstaterade fall av dödligt våld:	15
Kontraktsvård:	16
Kriminalstatistik:	16
Kön:	16
Laga kraft:	16
Lagförda brott:	16
Lagförda personer:.....	16
Lagföring:.....	16

Lagföringsbeslut i statistiken över handlagda brott, misstänkta personer och handlagda brottsmisstankar:	16
Lagföringsbeslut i statistiken över lagförda personer:	16
Lagföringsprocent:	17
Life table method (actuarial method):	17
LVM:	17
LVU:	17
Medborgarskap:	17
Medelbeläggning:	17
Medelfolkmängd:	17
Median:	17
Mest ingripande påföljd:	18
Minderårig:	18
Misskött permission:	18
Misstankegrad:	18
Misstänkt person:	18
Multivariat analys:	19
Nedläggning:	19
Negativt åtalsbeslut:	19
Nettoredovisning:	19
Normerade böter:	19
Nyintagna:	19
Officiell statistik:	19
Ordningsbot:	19
Penningböter:	19
Permission:	20
Person med lagföringsbeslut i statistiken över misstänkta personer: ..	20
Personupplarat brott:	20
Personupplaringsprocent:	20
Planerade permissioner:	20
Preskriberat brott:	20
Påbörjade verkställigheter inom frivården:	20
Påbörjad fängelseverkställighet:	21
Påbörjad verkställighet inom frivården:	21
Påföljd:	21
Pågående fängelseverkställighet:	21
RB:	21

Referenser:	21
Referensår:	21
Region:	21
Registrerad brottslighet:	21
Relation mellan brottsoffer och gärningsperson:	21
Rymning:	22
Rättegångsbalken (RB):	22
Rättspsykiatrisk undersökning:	22
Rättspsykiatrisk vård:	22
Samhällstjänst:	22
Samtliga ingångshändelser:	23
Samtliga personer med en ingångshändelse:	23
Skyddstillsyn:	23
Sluten ungdomsvård:	23
Specialstraffrätt:	23
Straff:	24
Straffbar:	24
Straffmassa:	24
Straffmyndig:	24
Straffskala:	24
Straffvarning:	24
Straffvärde:	24
Strafföreläggande:	24
Stämpling:	25
Stöld- och tillgreppsbrott:	25
Systematiska fel (bias):	25
Säkerhetsklass:	25
Tidigare belastning:	25
Tid till första återfall i brott:	25
Ungdomstjänst:	25
Ungdomsvård:	26
Ungdomsövervakning:	26
Uppföljningsperiod och buffertperiod:	26
Utdömd strafftid:	27
Utredda brott:	27
Utredning inledd:	27
Utökad frigång:	27

Verkställighetsfall:	27
Villkorlig dom:	27
Villkorlig frigivning:	27
Våldsmetod:	28
Vård inom socialtjänsten:	28
Vård dygn:	28
Ålder:	28
Åtal:	29
Åtalsunderlåtelse:	29
Återfallsandel:	29
Återfallsbrott:	29
Återfallsfrekvensen:	29
Återfallshändelse:	29
Återfallsintensitet (hazard rate):	30
Återfallsregistret:	30
Överföring av verkställighet till annat land:	30
Överlevnadsanalys:	30
Övervakning:	30
Övriga beslut:	30

Begrepp och definitioner

Rättsstatistiken¹ delas in i produkterna anmälda brott, konstaterade fall av dödligt våld, handlagda brott, personer misstänkta för brott, handlagda brottsmisstankar, personer lagförda för brott, kriminalvård och återfall i brott. Dessa produkter som Brå ansvarar för har samlingsnamnet kriminalstatistik. Kriminalstatistiken är en del av Sveriges officiella rättsstatistik.²

Här följer beskrivningar och definitioner för ett urval av de begrepp som förekommer i Brås kriminalstatistikprodukter. I flera definitioner hänvisar vi även till brottsbalken (1965:700) eller rättegångsbalken (1942:740) för vidare läsning.

Anhållande: Frihetsberövande tvångsåtgärd mot en person som är misstänkt för brott. Anhållandet beslutas av åklagare. Frihetsberövandet gäller fram till dess att personen sätts på fri fot eller fram till häktning (se *Häktning*), vilket för närvarande måste ske inom tre dagar. Anhållande regleras i 24 kap. rättegångsbalken.

Anmälda brott: Samtliga händelser som anmälts och registrerats som brott (med fängelse i straffskalan) hos de brottsutredande myndigheterna. De anmälda brotten inkluderar även händelser som efter utredning visar sig vara annat än brott.

Anstalt: Är en annan benämning på fängelse. Anstalterna är indelade i säkerhetsnivåer från slutna anstalter ned till anstalter som helt saknar direkta rymningshinder. Sedan 2012 är anstalterna indelade i säkerhetsklasserna 1–3, där klass 1 har högst säkerhet.

Antalsräkning av brott: I statistiken över anmälda brott redovisas det sammanlagda antalet brott som registrerats. Varje anmälan (ärende) kan innehålla ett eller flera brott, av samma eller olika brottstyper. Särskilda anvisningar finns för hur brott ska antalsräknas inom rättsväsendet (*RIF0054 Riktlinjer för antalsräkning av brott*). Exempel på hur riktlinjerna för antalsräkning tillämpas på ett par olika brottstyper:

¹ Inom rättsstatistiken redovisas även statistik över domstolarnas verksamhet; den här produkten ansvarar Domstolsverket för att ta fram.

² Den officiella statistiken regleras genom lagen (2001:99) och förordningen (2001:100) om den officiella statistiken. Den officiella statistiken ska finnas tillgänglig för allmän information, utredningsverksamhet och forskning. Statistiken ska vara objektiv och allmänt tillgänglig.

- Misshandel – varje tillfälle och utsatt person räknas som ett brott,
- Ofredande – en serie telefonpåringningar, under en eller flera dagar, riktade mot en person, räknas som ett brott.

Avbojning: Ett annat ord för *avslutad verkställighet* av *intensivövervakning med elektronisk kontroll* (fotboja).

Avgått från anstalt: Se *Avslutad fängelseverkställighet*.

Avslutad fängelseverkställighet: Att någon avslutar en fängelseverkställighet innebär att personen lämnar anstalten fysiskt, men inte nödvändigtvis att kriminalvårdspåföljden är avslutad. Det kan röra sig om personer som frigivits, personer för vilka verkställigheten av domen överflyttats till ett annat land, personer som har avlidit eller personer som av annan anledning inte längre befinner sig på anstalt. I många fall övergår ansvaret till frivården. I Kriminalvårdsstatistiken ersatte det här begreppet 2020 det tidigare begreppet *avgått från anstalt*.

Avslutad verkställighet: Innebär (i statistiken över återfall i brott) frigivning från anstalt, utskrivning från sluten ungdomsvård eller avslutad intensivövervakning.

Avvikelse Det innebär att en person med en pågående fängelseverkställighet på anstalt har lämnat anstaltsområdet utan tillstånd eller att klienten inte har återvänt efter att ha fått vistas utanför anstaltsområdet under en viss tillåten tid. Här ingår även de händelser när en person avviker utan tillstånd från sin bevakare, i samband med en bevakad transport eller bevakad utevistelse.

Beläggning: Antalet inskrivna klienter, som upptar en plats i anstalt, exklusive långtidsfrånvarande. (Långtidsfrånvaron kan bero på utökad frigång, vårdvistelse, avvikelse, halvvägshus eller övrig långtidsfrånvaro.)

Bibrott: Bibrott är de brott i ett påföljdsbeslut som har en lägre straffskala än huvudbrottet. Lindrigare brott och brott av seriebrottskaraktär tenderar att bli underrepresenterade i redovisningen av huvudbrotten. Det här gäller till exempel för sexualbrott mot barn och bedrägeribrott där flera brott av samma karaktär kan ingå i samma påföljdsbeslut. För att få reda på exakt hur många brott av en viss typ som har lagförts kan man använda de tabeller som redovisar antalet *lagförda brott*. Jämför *Huvudbrott*.

BrB: se *Brottsbalken*.

Brott: Ett brott är en handling som är belagd med straff i svensk lag. I vissa fall kan det även vara ett brott att underlåta att agera.

Brott med misstänkt person: Handlagt brott för vilket minst en person med misstankegraden skäligen misstänkt (eller högre) är registrerad, vid tidpunkten för beslutet. Se även *Handlagda brott*.

Brott mot allmänheten: Brott mot 13–15 kap. brottsbalken. Inom den här brottskategorin ingår bland annat missbruk av urkund, brukande av förfalskning, urkundsförfalskning och allmänfarlig vårdslöshet.

Brott mot person: Brott mot 3–7 kap. brottsbalken, till exempel mord, misshandel, ofredande och sexualbrott.

Brott mot staten: Brott mot 16–22 kap. brottsbalken. Inom den här brottskategorin ingår bland annat brott mot allmän ordning, våld eller hot mot tjänsteman och brott mot rikets säkerhet.

Brottsbalken (BrB): Brottsbalken (1965:700) är Sveriges centrala straffrättsliga lag, och den behandlar den allmänna straffrätten.

Brottsbalken 29 kap. 6 §: Påföljdseftergift kan meddelas om det är uppenbart oskäligt att döma till påföljd med hänsyn tagen till vissa omständigheter som anges i 29 kap. 5 eller 5a § brottsbalken. Exempel på sådana omständigheter är om gärningspersonen drabbats av allvarlig kroppsskada till följd av brottet, har hög ålder eller lider av dödlig sjukdom eller skada.

Brottsbalken 30 kap. 6 §: Den som begått ett brott under påverkan av allvarlig psykisk störning ska i första hand dömas till en annan påföljd än fängelse. Rätten får döma till fängelse endast om det finns synnerliga skäl. Sådana skäl kan till exempel vara att brottet har ett högt straffvärde, eller att den tilltalade i anslutning till brottet själv har vållat sitt tillstånd genom rus eller på liknande sätt.

Brottsbalken 34 kap. 1 §: Det här lagrummet tillämpas i de fall en person dömts (till fängelse, skyddstillsyn, villkorlig dom, slutet ungdomsvård, ungdomsvård eller ungdomstjänst) för ett brott och begår ett annat brott innan domen eller påföljden helt verkställts. Rätten kan då bland annat förordna att den gamla påföljden även avser det nya brottet.

Brottskategori: Är den grövre indelning som används i redovisningen av statistiken. I till exempel statistiken över anmälda brott görs indelningen

i kategorierna:

- brott mot person (3–7 kap. brottsbalken)
- stöld- och tillgreppsbrott (8 kap. brottsbalken)
- bedrägeribrott (9 kap. brottsbalken)
- skadegörelsebrott (12 kap. brottsbalken)
- brott mot trafikbrottslagen
- brott mot narkotikastrafflagen
- övriga brott.

Brottsmisstanke: En misstanke om en persons deltagande i en brottslig gärning. Om en person är misstänkt för flera brott upprättas en brottsmisstanke för varje brott som personen är misstänkt för. Om flera personer är misstänkta för samma brott, upprättas en brottsmisstanke för varje misstänkt person. Till exempel: om tre personer är misstänkta för två brott ger det sex brottsmisstankar. Se även *Handlagda brottsmisstankar*.

Brottsstatistik: Här ingår statistik över anmälda brott, konstaterade fall av dödligt våld, handlagda brott, misstänkta personer och handlagda brottsmisstankar.

Brottstyp: Brott som ingår i brottskategorierna, till exempel misshandel som ingår i brott mot person, eller innehav av narkotika som ingår i kategorin narkotikabrott. Se även *Brottskategori*.

Brott utan misstänkt person: Handlagt brott för vilket det vid tidpunkten för beslutet inte finns någon misstänkt person av graden skäligen misstänkt (eller högre) registrerad. Om det finns en person med en lägre misstankegrad registrerad, räknas det som ett brott utan misstänkt person. Se även *Handlagda brott*.

Buffertperiod: Statistiken över återfall i brott bygger på begångna brott i lagakraftvunna domar. För att så många som möjligt av de brott som begåtts under uppföljningsperioden ska hinna resultera i lagakraftvunnen dom tillämpas en så kallad buffertperiod efter uppföljningsperioden. I den preliminära statistiken är buffertperioden 1 år och i den slutliga statistiken 3 år. Se även *Uppföljningsperiod och buffertperiod*.

Böter: Böter (dagsböter, penningböter eller normerade böter) utfärdas genom dom eller strafföreläggande. Bötesbeloppet beräknas och betalas på olika sätt beroende på typ av böter. Även polisen och tullen kan till exempel i trafiksammanhang utfärda böter, så kallad ordningsbot. Böter som inte betalas får, om inte annat är föreskrivet, förvandlas till fängelse i lägst fjorton dagar och högst tre månader, enligt bestämmelserna i

bötesverkställighetslagen (1979:189). Böter tillfaller staten. Se även *Dagsböter, Penningböter, Normerade böter* respektive *Ordningsbot*.

Dagsböter: Typ av bötesstraff, där böternas antal bestäms efter hur grovt brottet är, och varje dagsbots storlek fastställs med hänsyn till den dömda personens ekonomiska förhållanden. Antalet dagsböter kan vara minst 30 och högst 150 (som gemensamt straff för flera brott högst 200). Beloppet för varje dagsbot kan variera mellan 50 och 1 000 kronor. Minsta totala bötesbelopp är 750 kronor. (Aktuella belopp gäller sedan 1 oktober 2006.)

Direktavskrivna brott: Handlagda brott för vilka beslut om brottet har fattats under redovisningsåret, utan att en utredning har inletts. Se även *Handlagda brott*.

Domslut: Med ett domslut avses i lagföringsstatistiken en fällande dom mot en tilltalad person i tingsrätten. Samtliga fällande domslut från tingsrätterna redovisas i lagföringsstatistiken. Personer som först friats i tingsrätten och därefter dömts för brott i hovrätten ingår därmed inte i statistiken. I återfallsstatistiken har alla domslut vunnit laga kraft, även domslut från högre rättsinstans ingår. Det gäller tidigare belastning samt ingångs- och återfallshändelse.

Dödligt våld: Se *Konstaterade fall av dödligt våld*.

Elektronisk kontroll: Se *Intensivövervakning med elektronisk kontroll*.

Folkbokförda: Endast personer som är folkbokförda i landet den 31 december det aktuella referensåret, ingår i återfallsstatistiken. Folkbokföringsuppgifterna hämtas från Statistiska centralbyrån (SCB) och registret över totalbefolkningen.

Fotboja: Se *Intensivövervakning med elektronisk kontroll*.

Frigivna: Personer som villkorligt frigivits från sina fängelsestraff och personer som helt har verkställt sina fängelsestraff. Enligt huvudregeln tillämpas i dag villkorlig frigivning när två tredjedelar av den utdömda tiden, dock minst en månad, har avtjänats. Se även *Villkorlig frigivning*.

Frihetsberövande påföljd: Avser en påföljd som innebär att gärningspersonen genom inspärning eller övervakning är förhindrad att förflytta sig utanför ett begränsat område. I statistiken över återfall i brott

definieras följande påföljder som frihetsberövande: fängelse, sluten ungdomsvård och rättspsykiatrisk vård.

Frivård: Frivården ansvarar för påföljder i frihet. Frivården har ansvar för övervakningen av personer som frigivits villkorligt, personer som dömts till skyddstillsyn, personer som dömts till ungdomsövervakning samt personer som avtjänar sitt fängelsestraff i form av intensivövervakning med elektronisk kontroll. Frivården administrerar även samhällstjänsten för personer som dömts till villkorlig dom med samhällstjänst.

Frivårdspåföljder: Frivårdspåföljder innebär påföljd i frihet. I statistiken över återfall i brott förekommer frivårdspåföljderna skyddstillsyn, villkorlig dom, samhällstjänst och intensivövervakning. I statistiken över Kriminalvård-frivård förekommer frivårdspåföljderna skyddstillsyn, villkorlig dom med samhällstjänst, intensivövervakning med elektronisk kontroll och ungdomsövervakning.

Fängelse: Fängelsestraffet döms ut på viss tid eller på livstid. Fängelse på viss tid får som regel inte överstiga tio år och inte understiga 14 dagar. Om fängelse på längre tid än tio år och på livstid är föreskrivet för brottet, eller om det följer av 26 kap. 2 eller 3 § brottsbalken, får dock fängelse på viss tid bestämmas till högst 18 år. Fängelse får användas som gemensamt straff för flera brott, om fängelse kan följa på något av brotten. Fängelse på viss tid får sättas över det strängaste av de högsta straff som kan följa på brotten, men får inte överstiga de högsta straffen sammanlagda med varandra, eller 18 år. Det får inte heller överskrida det strängaste straffet med mer än: ett år om det strängaste straffet är kortare än fängelse i fyra år; två år om det strängaste straffet är fängelse i fyra år eller längre men lägre än fängelse i åtta år; fyra år om det strängaste straffet är fängelse i åtta år eller längre. Det strängaste av de lägsta straffen får inte underskridas. Vanligtvis friges de som döms till ett längre fängelsestraff än två månader villkorligt efter det att två tredjedelar av den utdömda tiden avtjänats (se även *Villkorlig frigivning*).

Fängelseverkställighet: En eller flera fängelsepåföljder som verkställs genom att den dömda avtjänar sitt straff på anstalt eller i häkte. Under fängelseverkställigheten kan klienten även befinna sig utanför verksamhetsstället i samband med beviljad särskild utslussningsåtgärd eller tillfälligt, exempelvis vid permission. Se även *Pågående fängelseverkställighet* och *Verkställighetsfall*.

Förmögenhetsbrott: Brott mot 8–12 kap. brottsbalken, till exempel stöld, bedrägeri, förskingring och skadegörelse.

Förordnande: Förordnande av påföljd för nya brott regleras i 34 kap. 1 § brottsbalken.

Förundersökning: Polisens och åklagarens utredning av ett anmält brott.

Förundersökningsbegränsning: Är ett beslut om att inte inleda en förundersökning eller att lägga ner pågående förundersökning för ett brott. Orsaken är oftast att en person är misstänkt för flera brott, och polis eller åklagare bedömer att en fortsatt utredning av det aktuella brottet inte skulle få någon eller endast liten betydelse för en eventuell påföljd. Syftet med förundersökningsbegränsning är att skapa förutsättningar för att kunna använda tillgängliga utredningsresurser på ett för samhället så effektivt sätt som möjligt. Förundersökningsbegränsning regleras i 23 kap. 4 a § rättegångsbalken.

Gripande: Är ett frihetsberövande av en person som är misstänkt för brott. Det får ske när polisen inte kan eller hinner vänta på att åklagaren ska fatta beslut om anhållande. Enskilda får gripa en person som är efterlyst, eller som har begått ett brott som kan ge fängelse, om personen påträffas på bar gärning eller på flykt. Den gripna personen ska då snarast överlämnas till polisen.

Grövsta brott: i återfallsstatistiken innebär begreppet det brott som klassas som grövst enligt straffskalan för en eller flera ingångshändelser. Redovisningen av grövsta brott utgör aggregeringsmetod i statistiken över återfall i brott, när huvudbrotten i ingångshändelserna ska redovisas på personnivå. Metoden väljer ut ett huvudbrott per person och referensår utifrån brottens straffskala. Se även *Huvudbrott*.

Handlagda brott: Samtliga anmälda brott för vilka polis, åklagare eller annan brottsutredande myndighet har fattat ett beslut som innebär att handläggningen av brottet avslutas. Ett och samma anmälda brott kan, om flera personer är misstänkta för brottet, generera flera beslut. I statistiken redovisas brottet endast en gång per redovisningsperiod. Ett av besluten väljs då ut till redovisningen enligt en huvudbeslutsprincip, som rangordnar besluten i den här ordningen:

1. åtalsbeslut
2. beslut om strafföreläggande
3. beslut om åtalsunderlåtelse
4. beslut om förundersökningsbegränsning
5. övriga beslut.

Handlagda brottsmisstankar: Brottsmisstankar som gäller personer misstänkta för brott med misstankegraden skäligen misstänkt (eller högre), och där ett beslut för brottsmisstanken fattas som innebär att handläggningen av brottsmisstanken är avslutad. Beslutet kan vara ett lagföringsbeslut eller ett nedläggningsbeslut.

Hasardkvot (hazard ratio): Ett mått inom det statistiska området överlevnadsanalys som används i statistiken över återfall i brott, för att jämföra risken för återfall i brott mellan olika kategorier. En parametrisk regressionsmodell används för att skatta hasardkvoterna för redovisningsvariablerna i statistiken. Syftet med modellen är att se vilka av skillnaderna i absolut risk som kvarstår efter justering för de andra variablerna.

Huvudbrott: En person kan dömas för fler än ett brott i ett och samma lagföringsbeslut. För huvuddelen av dessa fall utdöms en gemensam påföljd för samtliga brott. I vissa fall finns referenser som pekar ut vilket brott som lett till vilken påföljd. För att man i statistiken ska kunna redovisa påföljden efter brott används de så kallade huvudbrotts- och huvudpåföljdsprinciperna. Som huvudbrott väljs det brott i en lagföring som har den strängaste straffskalan. Om två brott har samma straffskala väljs slumpmässigt ett av brotten som huvudbrott. Huvudbrottsprincipen innebär att redovisningen av antalet personer lagförda för en enskild brottstyp är en minimiskattning. De brott som har ett lågt straffvärde och ofta begås i samband med andra brott och därmed sällan kategoriseras som huvudbrott, blir underrepresenterade i statistiken. Se *Bibrott*.

Huvudpåföljd: På liknande sätt som för brotten (se *Huvudbrott*), kan flera påföljder utdömas för ett brott. Som regel väljs den mest ingripande påföljden i lagföringsbeslutet som huvudpåföljd. Påföljderna rangordnas efter grad av ingripande, med ”fängelse på livstid” först och ”påföljd bortfaller” sist. I de fall där referenser förekommer mellan brotten och påföljderna, väljs den påföljd som huvudbrottet lett till, även om det finns en annan mer ingripande påföljd i domslutet.

Häktning: Frihetsberövande som beslutas av domstol efter framställning av åklagare. Häktningsförhandling ska ske i domstol senast fyra dagar efter gripandet (se *Gripande*). För att häktning ska kunna ske måste den misstänkta personen ha begått ett brott som kan ge fängelse i minst ett år. Åtal ska normalt vara väckt inom två veckor från häktningsbeslutet. I annat fall ska en ny häktningsförhandling hållas. Häktning regleras i 24 kap. rättegångsbalken.

Häktningsframställning: Åklagarens skriftliga begäran hos en domstol om häktning av en person som är skäligen misstänkt för brott.

Ingångshändelse: Används i statistiken över återfall i brott. Populationen utgörs av samtliga personer som under ett kalenderår frigivits från anstalt, skrivits ut från sluten ungdomsvård eller rättspsykiatrisk vård, avslutat intensivövervakning med elektronisk kontroll (fotboja) eller erhållit andra påföljder genom lagkraftvunnen dom eller beslut av åklagare. Dessa händelser kallas ingångshändelser. Dock exkluderas lagföringar som omfattar brott med endast penningböter i straffskalan, ordningsbotsförelägganden och personer som inte var folkbokförda i Sverige den 31 december respektive år.

Ingångshändelserna definieras på två olika sätt i statistiken. I det ena fallet redovisas personer, och då ingår varje person endast en gång i statistiken, oavsett hur många ingångshändelser personen står för. I det andra fallet redovisas ingångshändelser, och då ingår samtliga ingångshändelser även om de rör en och samma person (se även *Samtliga personer med en ingångshändelse*).

Inkapaciteringseffekt: Skattningen av återfallsandelar kan dras med så kallade inkapaciteringseffekter om personen med ingångshändelse är frihetsberövad under någon del av uppföljningsperioden. Inkapaciteringseffekter hanteras i statistiken över återfall i brott genom att personer dömda till dessa påföljder följs upp för återfall i nytt lagfört brott först från och med datumet för utskrivning.

Inskrivna: Personer som är inskrivna i häkte eller på anstalt vid en viss tidpunkt. Se även *Pågående fängelseverkställighet*.

Intagna: Se *Påbörjad fängelseverkställighet*.

Intensivövervakning med elektronisk kontroll: Är ett sätt att med hjälp av så kallad fotboja verkställa ett utdömt fängelsestraff om högst 6 månader utanför anstalt.

Intensivövervakning/utslussning: Se *Utökad frigång*.

IÖV: Se *Intensivövervakning med elektronisk kontroll*.

Konstaterade fall av dödligt våld: *Konstaterade fall av dödligt våld* avser de fall av fullbordade mord, dråp, barnadråp eller vållande till annans död genom misshandel, där det genom domslut, rättsläkarutlåtande eller på annat sätt kunnat konstateras att det med stor sannolikhet är

dödligt våld som orsakat ett dödsfall. Fall som av rättsväsendet bedömts vara nödvärn ingår inte.

Kontraktsvård: Kontraktsvård är en form av skyddstillsyn, där domstolen föreskriver att den dömda ska följa en särskild behandlingsplan. Påföljden har funnits sedan den 1 januari 1988. Påföljdsformen är främst avsedd för drogmissbrukare, när det finns ett klart samband mellan missbruk och brott och den dömda annars skulle ha dömts till fängelse.

Kriminalstatistik: Ett samlingsbegrepp för brottsstatistik, lagföringsstatistik, kriminalvårdsstatistik och återfallsstatistik.

Kön: Avser personens juridiska kön.

Laga kraft: En dom eller ett beslut vinner laga kraft när domslutet eller beslutet inte längre kan överklagas i vanlig ordning. Den viktigaste rättsföljden av laga kraft är att avgörandet kan verkställas.

Lagförda brott: I statistiken över personer lagförda för brott syftar *lagförda brott* på varje enskilt brott som lagförts och som någon eller några individer lagförts för. Om tre personer lagförs för samma brott, som begåtts gemensamt, innebär det i statistiken tre lagförda brott.

Lagförda personer: I statistiken över personer lagförda för brott syftar *lagförda personer* på antalet enskilda individer som lagförts under året. I vissa tabeller finns en kolumn där varje enskild person redovisas en gång per redovisningsrad oavsett hur många lagföringsbeslut personen erhållit under året.

Lagföring: Se *Lagföringsbeslut*.

Lagföringsbeslut i statistiken över handlagda brott, misstänkta personer och handlagda brottsmisstankar: Innebär ett lagföringsbeslut där åklagaren beslutar om att väcka åtal, utfärda strafföreläggande, eller meddela åtalsunderlåtelse eller straffvarning.

Lagföringsbeslut i statistiken över lagförda personer: Ett beslut om att en person har förklarats skyldig till brott i domstol, eller genom ett beslut av åklagare att meddela åtalsunderlåtelse eller utfärda strafföreläggande. För strafföreläggande gäller även att personen ska ha godtagit föreläggandet. En och samma person redovisas i statistiken för varje enskilt lagföringsbeslut som denna erhållit under ett kalenderår. Om

flera personer ingår i samma dom redovisas varje enskild person separat i statistiken. Även ordningsbetsförelägganden utfärdade av polis eller tull är en typ av lagföringsbeslut. Förelägganden om ordningsbot ingår dock inte i statistiken över personer lagförda för brott, utan redovisas separat från övriga lagföringsbeslut. Se *Ordningsbot*.

Lagföringsprocent: Mått som redovisar antalet personupplärade brott under en redovisningsperiod i procent av samtliga *utredda brott* (exklusive förundersökningsbegränsade brott) under samma period.

Life table method (actuarial method): Används i statistiken över återfall i brott för att skatta återfallsandelen korrekt. Den används i stället för vanlig procenträkning, eftersom en del av de studerade personerna inte har kunnat följas upp under hela uppföljningsperioden. Om till exempel en person dör innan uppföljningsperioden är slut, tar skattningen av återfallsandelen med hjälp av den här metoden hänsyn till det.

LVM: Lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall. Avser tvångsvård som syftar till att stoppa ett pågående missbruk av alkohol, narkotika eller flyktiga lösningsmedel. Övriga förutsättningar är att vård inte kan ges på frivillig basis, och att det föreligger allvarlig fara för missbrukarens fysiska eller psykiska hälsa, att det finns uppenbar risk att missbrukaren förstör sitt liv eller att man kan befara att missbrukaren allvarligt ska skada sig själv eller någon närstående.

LVU: Lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare 1964:167. Se även *Straffvarning* och *Åtalsunderlåtelse*.

Medborgarskap: I det fall en person har fler medborgarskap, varav ett är svenskt, anges svenskt medborgarskap.

Medelbeläggning: Medelbeläggningsindex är en beräkning av det genomsnittliga antalet inskrivna personer på anstalt per dag, under ett år. Enligt formeln: $\text{Summan av antalet vård dygn} / \text{antal dagar i perioden (365 dagar)}$.

Medelfolkmängd: Genomsnitt av folkmängden i början och slutet av året (den 31 december aktuellt år samt den 31 december föregående år). Befolkningsuppgifterna hämtas från Statistiska centralbyrån (SCB).

Median: Är ett statistiskt mått som ofta används när mätvärdenas fördelning inte är symmetrisk eller innehåller extrema observationer.

Medianen motsvaras av den observation som delar ett sorterat datamaterial i två lika stora delar. Hälften av observationerna är lägre, och hälften är högre än medianen. Medianen är samma observation som den 50:e percentilen eller den andra kvartilen.

Mest ingripande påföljd: Avser den mest ingripande huvudpåföljden i en persons ingångshändelser. Används som aggregeringsmetod i statistiken över återfall i brott när påföljderna i ingångshändelserna ska redovisas på personnivå. Metoden väljer ut en huvudpåföljd per person och referensår, baserat på påföljdernas rangordning efter grad av ingripande. Se även *Huvudpåföljd*.

Minderårig: Person som inte är straffbar, det vill säga under 15 år. Minderåriga kan inte lagföras och de redovisas därmed inte i kriminalstatistiken.

Misskött permission: En permission kan misskötas på olika sätt, exempelvis genom att den intagna inte kommer tillbaka till anstalten när tiden för permissionen löpt ut, inte vistas på rätt ort eller inte följer föreskrifter om drogfrihet. I statistiken redovisas det här som *permissioner genomförda med anmärkning*.

Misstankegrad: En gradering av hur stark misstanken mot den misstänkta personen är. Misstankegraden avgör vilka tvångsmedel, (gripande, kroppsvisitering, husrannsakan med mera) rättsväsendet får använda mot den misstänkta personen.

- *Kan misstänkas* är den lägsta misstankegrad som kan riktas mot en person. Då är kraven på bevisningens styrka låga.
- *Skäligen misstänkt* innebär att det finns konkreta omständigheter som med viss styrka talar för att personen har begått den gärning som misstanken avser. En person som är skäligen misstänkt måste underrättas om det.
- *På sannolika skäl misstänkt*. Den högre graden av misstanke. I allmänhet är det en förutsättning för att personen ska kunna häktas.
- *Tillräckliga skäl för att väcka åtal*. Att det på objektiva grunder kan förväntas bli en fällande dom i domstol.

Misstänkt person: En straffmyndig person som av polis, åklagare eller annan brottsutredande myndighet har misstänkts för brott, med

misstankegraden skäligen misstänkt (eller högre), och där det har fattats ett beslut som innebär att handläggningen av brottsmisstanken avslutas.

Multivariat analys: När man studerar flera variabler samtidigt, inom ramen för samma statistiska analys, kallas det för en multivariat analys. När endast en variabel studeras, kallas det för en univariat analys.

Nedläggning: Ett brott eller en brottsmisstanke läggs ned genom att polis eller åklagare fattar ett nedläggningsbeslut efter att förundersökning har inletts. Skäl till att lägga ned en förundersökning kan exempelvis vara att spaningsuppslag saknas eller att det är bevisproblem.

Negativt åtalsbeslut: Ett negativt åtalsbeslut innebär att åklagaren beslutar om att inte väcka åtal, därmed läggs brottsmisstanken ned efter att förundersökningen är klar och slutredovisad.

Nettoredovisning: Innebär att en person endast förekommer en gång per typ av brott i statistiken, oavsett hur många gånger personen varit misstänkt eller lagförts för samma typ av brott under året. Redovisningen finns i statistiken över misstänkta personer och i ett fåtal tabeller över personer lagförda för brott.

Normerade böter: Böter som bestäms enligt den särskilda beräkningsgrund som är föreskriven för brottet. Minsta bötesbelopp är 100 kronor. Normerade böter är numera mycket ovanligt.

Nyintagna: Personer som påbörjat verkställighet av fängelsestraff på anstalt. Se även *Påbörjad fängelseverkställighet*.

Officiell statistik: Sådan statistik som regleras i lagen (2001:99) och förordningen (2001:100) om den officiella statistiken.

Ordningsbot: Ordningsbot är en typ av böter som får utfärdas av en polis eller tulltjänsteman. Riksåklagaren bestämmer i samråd med Polismyndigheten vilka brottstyper som ska omfattas av ordningsboten. Endast brott med penningböter eller normerade böter i straffskalan kan komma i fråga för ordningsbot. Ordningsbot redovisas endast summariskt till Brå och redovisas därför i separata tabeller.

Penningböter: Böter med ett fastställt engångsbelopp. Beloppet kan vara lägst 200 och högst 4 000 kronor (som gemensam påföljd för flera brott högst 10 000 kronor). Beloppen gäller från och med den 1 oktober 2006. Böter ska dömas ut enligt vad som är föreskrivet för brottet.

Permission: För att underlätta anpassningen till samhället kan en intagen beviljas tillstånd att lämna anstalten, det vill säga *beviljad permission*, enligt 10 kap. 1 § Fängelselag (2010:610). Permission gäller för en viss kort tid och kan beviljas om: minst en fjärdedel av strafftiden, dock minst två månader, har avtjänats, och det inte finns en påtaglig risk för att den intagna kommer att begå brott, undandra sig straffets fullgörande eller på annat sätt missköta sig. I statistiken redovisas *planerade permissioner*. Se även *Missköta permissioner*.

Person med lagföringsbeslut i statistiken över

misstänkta personer: Är en straffmyndig person som av polis, åklagare eller annan brottsutredande myndighet har misstänkts för brott, med som lägst misstankegraden skäligen misstänkt, och där ett lagföringsbeslut fattats under redovisningsåret.

Personuppläsat brott: Handlagt brott där ett lagföringsbeslut har fattats om minst en person som är misstänkt för brottet. Med lagföringsbeslut avses här beslut om att väcka åtal, utfärda strafföreläggande eller straffvarning, eller meddela åtalsunderlåtelse.

Personuppläsaringsprocent: Är ett mått som redovisar antalet personuppläsarade brott under en redovisningsperiod, i procent av samtliga handlagda brott under samma period.

Planerade permissioner: Se *Permission*.

Preskriberat brott: När rätten att åtala har gått förlorad därför att en viss tid har förflutit är brottet preskriberat. Preskriptionstiderna är för närvarande 2, 5, 10, 15 eller 25 år, ju allvarligare brott desto längre preskriptionstid. För de allvarligaste brotten finns ingen bortre preskriptionstid. Mord, dråp, våldtäkt mot person under 18 år, våldtäkt mot barn, könsstympning mot person under 18 år, folkmord, brott mot mänskligheten, grov krigsförbrytelse, vissa internationella brott och terroristbrott preskriberas därmed inte. Även försök till vissa av dessa brott kan vara undantagna från preskription. Preskription (åtalspreskription) och preskriptionstider regleras i 35 kap. brottbalken.

Påbörjade verkställigheter inom frivården: Är ett sammanfattande begrepp för påbörjade verkställigheter som rör intensivövervakning med elektronisk kontroll, skyddstillsyn, villkorlig dom, samt ungdomsövervakning.

Påbörjad fängelseverkställighet: Redovisning av personer som påbörjar en fängelseverkställighet under ett visst år. Se även *Fängelseverkställighet*.

Påbörjad verkställighet inom frivården: Är ett sammanfattande begrepp för påbörjade verkställigheter som rör intensivövervakning med elektronisk kontroll, skyddstillsyn, villkorlig dom, samt ungdomsövervakning.

Påföljd: Sammanfattande begrepp för fängelse, böter, villkorlig dom och skyddstillsyn samt rättspsykiatrisk vård, tvångsvård av missbrukare, sluten ungdomsvård och överlämnande till särskild vård. Vissa påföljder kan kombineras med varandra eller förenas med föreskrifter om samhällstjänst, kontraktsvård och ungdomstjänst. Kortare fängelsestraff kan verkställas genom intensivövervakning med elektronisk kontroll (fotboja).

Pågående fängelseverkställighet: Avser personer som är inskrivna på anstalt eller i häkte (verkställighetsfall) vid en viss tidpunkt. Se även *Fängelseverkställighet och Verkställighetsfall*.

RB: Se *Rättegångsbalken*.

Referenser: När skilda påföljder utdöms för olika brott anger referenserna vilket brott som är kopplat till vilken påföljd.

Referensår: En period motsvarande ett kalenderår (1 januari till 31 december).

Region: Kriminalstatistiken utgår från de sju regioner som polis och åklagare har delat upp sina verksamheter i.

Registrerad brottslighet: Brott som kommit till rättsväsendets kännedom och registrerats i ärendehanteringssystem hos Polismyndigheten, Tullverket, Åklagarmyndigheten eller andra brottsutredande myndigheter. Liktydigt med anmäld brottslighet.

Relation mellan brottsoffer och gärningsperson: Anges för vissa brott mot person, och anger relationen mellan offret och gärningspersonen vid brottstillfället.

- *Är eller har varit närstående genom parrelation:* maka/make, sambo, särbo (med eller utan gemensamma barn) eller flickvän/pojkvän.
- *Är eller har varit närstående genom släktskap/familj:* blodsband, adoption eller annat släktskap, exempelvis genom

- släktings parrelation.
- *Är eller har varit bekanta genom annan sorts relation:* annan relation än närstående genom parrelation eller släktskap/familj. Exempelvis vänskap, samma vänkrets, kollegor, lärare–elev, läkare–patient eller annan relation där offret och gärningspersonen känner varandra till mer än bara namn och utseende.
 - *Obekanta:* helt obekanta eller endast bekanta med varandra till namn eller utseende.

Rymning: Se *Avvikelse*.

Rättegångsbalken (RB): Rättegångsbalken (1942:740) innehåller alla grundläggande bestämmelser för rättegångar i tvistemål och brottmål i tingsrätt, hovrätt och Högsta domstolen.

Rättspsykiatrisk undersökning: Rätten får besluta om rättspsykiatrisk undersökning för att kunna bedöma om det finns medicinska förutsättningar för att överlämna den misstänkta personen till rättspsykiatrisk vård eller om den misstänkta personen har begått gärningen under påverkan av en allvarlig psykisk störning. Rättspsykiatrisk undersökning får endast ske vid erkännande av gärningen eller om det finns övertygande bevisning, och under förutsättning att påföljden bedöms bli strängare än böter. En person får överlämnas till rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning endast om personen har genomgått en rättspsykiatrisk undersökning.

Rättspsykiatrisk vård: Rätten får överlämna den som har begått ett brott till rättspsykiatrisk vård om personen lider av en allvarlig psykisk störning och om påföljden inte kan stanna vid böter. Detta under förutsättning att det, med hänsyn till personens psykiska tillstånd och personliga förhållanden i övrigt, är påkallat att personen är intagen på en sjukvårdsinrättning för psykiatrisk vård där vården är förenad med frihetsberövande och annat tvång. Rätten får besluta att särskild utskrivningsprövning ska äga rum vid vården om det finns risk för att personen i fråga återfaller i brottslighet av allvarligt slag, till följd av den psykiska störningen.

Samhällstjänst: Samhällstjänst innebär en skyldighet att utföra ett samhällsnyttigt och oavlönat arbete i lägst 40 och högst 240 timmar. Samhällstjänst kan utfärdas i samband med skyddstillsyn och villkorlig dom. Det är frivården som administrerar samhällstjänsten.

Samtliga ingångshändelser: En person kan stå för flera ingångshändelser, till exempel en frigivning från anstalt och en lagakraftvunnen dom om böter, under ett och samma kalenderår. I populationen av samtliga ingångshändelser räknas en persons alla händelser. Definitionen används när syftet är att redovisa återfallsmönstret mot bakgrund av olika egenskaper knutna till själva ingångshändelsen, till exempel huvudbrott och huvudpåföljder.

Samtliga personer med en ingångshändelse: En person kan stå för flera ingångshändelser under ett och samma kalenderår. I statistiken över samtliga personer räknas respektive person endast en gång under givet referensår. Det finns tre olika sätt att bestämma vilken ingångshändelse som ska användas i redovisningen. I redovisningen av personer uppdelat på kön, ålder och tidigare belastning används en slumpmässigt vald ingångshändelse från respektive referensår. När uppdelningen görs på brottskategori används ingångshändelsen med det grävsta brottet enligt straffskalan, och när uppdelningen görs på påföljdskategori används ingångshändelsen med den mest ingripande påföljden.

Skyddstillsyn: Skyddstillsyn är en påföljd som innebär en prövotid på tre år, när den dömda ska vara skötsam och försörja sig efter förmåga. I minst ett år av den här tiden är personen under övervakning. Efter ett år kan frivården besluta om att låta övervakningen upphöra innan prövotiden löpt ut, om inte personen av särskilda skäl anses vara i behov av övervakning under längre tid. Under övervakningen kan den dömda meddelas föreskrift om t.ex. missbruksvård, som han eller hon är skyldig att följa. Skyddstillsyn får utdömas för ett brott där rätten anser att påföljden inte kan stanna vid böter. Påföljden kan förenas med böter, fängelse eller samhällstjänst. Vid val av påföljd ska rätten beakta om skyddstillsyn kan bidra till att den tilltalade avhåller sig från fortsatt brottslighet. Om den dömda missköter sig kan det leda till nya föreskrifter eller en varning. Vid allvarlig misskötsamhet kan skyddstillsynen komma att upphävas och ersättas av en annan påföljd, till exempel fängelse.

Sluten ungdomsvård: En alternativ påföljd, som kan utdömas i stället för fängelse, för ungdom som var i åldern 15–17 år när brottet begicks och som begått allvarliga brott. Statens institutionsstyrelse (SiS) ansvarar för verkställigheten, som sker på särskilda ungdomshem. Vårdtiden bestäms till mellan 14 dagar och fyra år.

Specialstraffrätt: Strafflagar utanför brottsbalken, till exempel: Lag (1951:649) om straff för vissa trafikbrott (trafikbrottslagen),

Narkotikastrafflag (1968:64) och Lag (2000:1225) om straff för smuggling (smugglingslagen).

Straff: Frihetsberövande och böter.

Straffbar: Person som fyllt 15 år och därmed kan lagföras för brott. (Se även *Minderårig*.) Tidigare användes begreppet *straffmyndig*.

Straffmassa: Den totala summan av den av domstolarna utdömda fängelsestiden, i statistiken redovisad i antalet månader. I statistiken om personer lagförda för brott redovisas den straffmassa som har utdömts i tingsrätterna under ett kalenderår, exklusive livstidsdömda.

Straffmyndig: Se *Straffbar*.

Straffskala: Den skala som anger den maximala och minimala åtgärd som får följa ett brott när en domstol ska fastställa en påföljd. I statistiken över återfall i brott definieras det grävsta brottet eller den strängaste straffskalan som brottet med den högsta maximala åtgärden. Om de är lika, väljs brottet med högsta minimala åtgärden.

Straffvarning: Om någon har begått ett brott innan han eller hon har fyllt 18 år, har åklagaren möjlighet att besluta om att underlåta åtal genom straffvarning, enligt 17 § lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL 1964:167). Straffvarning får beslutas om den unga blir föremål för vissa åtgärder som anges i LUL om det kan antas att det är lämpligast för den unga: vård eller annan åtgärd enligt socialtjänstlagen (2001:453), vård eller annan åtgärd enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (1990:52), eller annan åtgärd som innebär att den unga får hjälp eller stöd. Straffvarning får också beslutas om det är uppenbart att brottet har skett av okynne eller förhastande. Se även *Åtalsunderlåtelse*.

Straffvärde: Straffvärdet anger hur allvarligt ett brott är i relation till andra brott. Straffet för det enskilda brottet bestäms inom straffskalan för brottet och med hänsyn till bland annat den skada brottet medfört.

Strafföreläggande: Strafföreläggande utfärdas av åklagare, för brott där böter ingår i straffskalan. Det utfärdas oftast i form av böter, men kan från och med 1997 även utfärdas i form av villkorlig dom, enskilt eller i kombination med böter. Om det finns förutsättningar för det, bör åklagaren utfärda strafföreläggande i stället för att väcka åtal (strafföreläggandekungörelse 1970:60). För att ett strafföreläggande ska

vinna laga kraft måste den misstänkta personen erkänna brottet och godkänna straffet. I de flesta av Brås statistikprodukter redovisas utfärdade strafförelägganden. I Statistiken över personer lagförda för brott redovisas däremot strafförelägganden som efter utfärdande även har godtagits av en gärningsperson.

Stämpling: Att någon i samråd med en annan person beslutar att begå ett brott, försöker förmå en annan person att begå ett brott eller själv åtar eller erbjuder sig att begå ett brott.

Stöld- och tillgreppsbrott: Brott mot 8 kap. brottsbalken, till exempel stöld, rån och tillgrepp av fortskaffningsmedel.

Systematiska fel (bias): En typ av fel inom statistiken som finns i till exempel en mätning eller beräkning. Det skiljer sig från slumpmässiga fel genom att de återupprepas i liknande storlek mellan olika mätningar varje gång, medan slumpmässiga fel varierar i storlek.

Säkerhetsklass: Anstalterna är indelade i säkerhetsnivåer från slutna anstalter ned till anstalter som helt saknar direkta rymningshinder. Från och med 2012 är anstalterna indelade i säkerhetsklasserna 1–3, där klass 1 har högst säkerhet.

Tidigare belastning: Används i statistiken över återfall i brott, och avser domar som vunnit laga kraft under en period om fem år före en ingångshändelse. I återfallsstatistiken redovisas personer och ingångshändelser dels efter antalet belastningar, dels efter den mest ingripande belastningen sett till huvudpåföljden.

Tid till första återfall i brott: Redovisningsmått i statistiken över återfall i brott. Där mäts tiden från ingångshändelsen till den första återfallshändelsen, i antal dagar.

Ungdomstjänst: Den 1 januari 2007 infördes ungdomstjänst som påföljd för unga lagöverträdare under 21 år. Syftet är att ungdomstjänst ska ersätta högre bötesstraff, kortare frihetsberövanden och när den unga endast har ett mindre vårdbehov. I valet mellan böter och ungdomstjänst ska det senare normalt väljas om det inte anses för ingripande. Om den unga är över 18 år får ungdomstjänst endast dömas ut om särskilda skäl finns. Påföljden, som avser oavlönat arbete samt annan särskild ordnad verksamhet i lägst 20 och högst 150 timmar, får endast dömas ut om den unga godkänner påföljden. Enligt socialtjänstlagen (2001:453) ska kommunen sörja för att påföljden kan verkställas. Socialnämnden ska

bestämma det närmare innehållet i en utdömd ungdomstjänst i en arbetsplan.

Ungdomsvård: Den 1 januari 2007 infördes påföljden ungdomsvård. En person som är under 21 år och har begått brott kan bli föremål för vård eller annan åtgärd enligt socialtjänstlagen (2001:453). I sådana fall får rätten överlämna åt socialnämnden att sörja för nödvändig vård inom socialtjänsten enligt uppgjord vårdplan och eventuellt vårdkontrakt. För att överlämnas till vård ska den unga ha särskilt behov av vård eller annan åtgärd enligt socialtjänsten eller lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga. Överlämnande får ske endast om socialtjänstens planerade åtgärder kan anses tillräckligt ingripande med hänsyn till brottslighetens straffvärde, art och den tilltalades tidigare brottslighet. Påföljden kan förenas med böter eller särskild föreskrift om ungdomstjänst.

Ungdomsövervakning: Den 1 januari 2021 infördes påföljden ungdomsövervakning. Den som är mellan 15 och 17 år kan dömas till ungdomsövervakning i 6–12 månader. I undantagsfall kan även 18–21-åringar dömas till den här påföljden om brottet begicks innan personen fyllde 18 år. Ungdomsövervakning kan vara aktuellt för den som har begått ett allvarligt brott eller som har gjort sig skyldig till upprepad brottslighet, i de fall där varken ungdomsvård eller ungdomstjänst anses vara tillräckligt ingripande påföljder. Påföljden innebär att den unga är skyldig att följa en verkställighetsplan som innehåller olika föreskrifter som meddelas av Kriminalvården.

Uppföljningsperiod och buffertperiod: I statistiken över återfall i brott följs personer under en uppföljningsperiod. Under den här perioden kartläggs om, och i sådana fall hur många nya brott som personen begått och som sedan lagförts. Uppföljningsperioden beräknas från och med datumet för frigivningen från anstalt, utskrivningen från slutet ungdomsvård, utskrivningen från rättspsykiatrisk vård, eller slutet på intensivövervakningen – alternativt från och med det datum när domen vunnit laga kraft eller datumet för annat lagföringsbeslut. Uppföljningsperioden för nya lagförda brott i den preliminära statistiken är 1 år, och i den slutliga statistiken 3 år. Personer som avlidit under uppföljningsperioden ingår i populationen fram till dess att de har avlidit.

För att så många återfallshändelser som möjligt ska hinna resultera i lagakraftvunna domar tillämpas en så kallad buffertperiod efter uppföljningsperioden. I den preliminära statistiken är buffertperioden 1 år och i den slutliga statistiken 3 år.

Utdömd strafftid: Den tid som domstolen utdömer för ett straff. I statistiken över återfall i brott redovisas en uppdelning efter utdömd strafftid, för frigivna från fängelse.

Utredda brott: Handlagda brott för vilka utredning har bedrivits och beslut om brottet, som avslutar handläggningen, har fattats under redovisningsåret. Med utredning avses förundersökning, förenklad utredning eller utredning enligt lagen om unga lagöverträdare. Se även *Handlagda brott*.

Utredning inledd: En utredning inleds när förutsättningar bedöms finnas för vidare undersökning av ett brott eller en brottsmisstanke. Det innebär att ett beslut fattats om utredning i form av antingen förundersökning (FU), förenklad utredning (23 kap. 22 § rättegångsbalken) eller utredning enligt lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL).

Utökad frigång: Sedan den 1 januari 2007 gäller regler om utökad frigång för den sista delen av strafftiden. Utökad frigång är ett steg på vägen mot frihet som ger den intagna möjligheten att avtjäna sista delen av fängelsestraffet i sin bostad med fotboja. Utökad frigång får beviljas om den intagna har dömts till minst sex månaders fängelse och avtjänat halva strafftiden. Det får dock inte finnas någon större risk att den intagna kommer att begå brott, undandra sig att fullfölja straffet eller på annat sätt missköta sig allvarligt. Den intagna ska ha tillgång till bostad samt utföra arbete, få behandling eller delta i utbildning eller annan särskild ordnad verksamhet.

Verkställighetsfall: Person som verkställer (avtjänar) fängelsestraff i häkte i väntan på en plats på anstalt.

Villkorlig dom: Den som har begått ett brott som kräver ett strängare straff än böter kan i vissa fall dömas till villkorlig dom i stället för fängelse. Den som döms till villkorlig dom får en prøvotid på två år utan övervakning, under vilken personen ska vara skötsam och efter förmåga försörja sig själv. Rätten får döma till villkorlig dom om påföljden inte bedöms kunna stanna vid böter. Villkorlig dom kan förenas med föreskrifter om dagsböter, samhällstjänst, eller arbete för att begränsa en skada som brottet har bidragit till. Se även *Samhällstjänst*.

Villkorlig frigivning: Innebär att den som dömts till fängelse på viss tid ska friges villkorligt när två tredjedelar av ett tidsbestämt fängelsestraff, dock minst trettio dagar, har avtjänats. Om det finns särskilda skäl mot

villkorlig frigivning ska frigivningen skjutas upp, till exempel om den dömd inte har deltagit i eller har misskött anvisade åtgärder som syftar till att förebygga återfall i brott eller på annat sätt främja hans eller hennes anpassning i samhället, eller annars på ett allvarligt sätt har brutit mot de föreskrifter och villkor som gäller för verkställigheten. Den som frigivits villkorligt har en prøvotid som motsvarar den tid som återstår av straffet, dock minst ett år. Frivården beslutar om personen ska ha övervakning under prøvotiden. Villkorlig frigivning regleras i 26 kap. brottsbalken.

Våldsmetod: Avser vilken metod som orsakat själva dödsfallet i statistiken över *konstaterade fall av dödligt våld*. Uppföljning sker efter tre kategorier: skjutvapen, kniv samt övrig våldsmetod. Om fler än en våldsmetod bedömts ha varit dödande, gäller regeln att skjutvapen går före de övriga två kategorierna, medan kniv går före övrig våldsmetod.

- Med **skjutvapen** avses alla skjutvapen som enligt vapenlagen (1996:67) är tillståndspliktiga.
- Med **kniv** avses alla typer av stickande eller skärande föremål. Förutom kniv kan det exempelvis handla om skruvmejsel, sax eller glasskärva.
- **Övrig våldsmetod** kan exempelvis handla om trubbigt våld med eller utan tillhygge, strypning, kvävning, dränkning eller förgiftning.

Vård inom socialtjänsten: Påföljden ersattes av ungdomstjänst och ungdomsvård den 1 januari 2007. Se *Ungdomstjänst* respektive *Ungdomsvård*.

Vårddygn: Beräkningsenhet för beläggningen på anstalter och häkten. Beläggningen mäts dagligen, med starttid klockan 00.00 på anstalter och klockan 06.00 på häkten.

Ålder: Vilken ålder som är relevant skiljer sig åt mellan olika typer av statistik.

- I statistiken över *anmälda brott och konstaterade fall av dödligt våld* avses offrets ålder vid tidpunkten för brottet.
- I statistiken över *personer misstänkta för brott och handlagda brottsmisstankar* avses den misstänkta personens ålder vid det första brott som personen misstänkts för, under den aktuella statistikperioden.
- I statistiken över *personer lagförda för brott* avses personens ålder när domstolen eller åklagaren beslutade om påföljd.
- I *kriminalvårdsstatistiken* avses åldern när anstaltsvistelsen

eller övervakningen påbörjades eller vid tidpunkten för mättillfället (1 oktober).

- I *återfallsstatistiken* avses åldern vid tidpunkten för ingångshändelsen.

Åtal: Åklagaren beslutar att åtal ska väckas, det vill säga att gärningen ska prövas i domstol.

Åtalsunderlåtelse: Åklagaren beslutar att inte väcka åtal, trots att det råder klarhet i skuldfrågan och den misstänkta personen har erkänt sig skyldig till brottet. Anledningen är ofta att brottet är lindrigt och att personen i stället åtalas för ett annat, grövre brott. Sedan den 1 juni 2015 benämns åtalsunderlåtelse för unga lagöverträdare *straffvarning*. (Se *Straffvarning*). Åtalsunderlåtelse kan meddelas under förutsättning att något väsentligt allmänt eller enskilt intresse inte åsidosätts såsom att: det kan antas att brottet inte skulle föranleda annan påföljd än böter; det kan antas att påföljden skulle bli villkorlig dom och det finns särskilda skäl för åtalsunderlåtelse; den misstänkte begått ett annat brott och det utöver påföljden för detta brott inte krävs påföljd med anledning av det föreliggande brottet; om psykiatrisk vård eller insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade kommer till stånd; eller det av särskilda skäl är uppenbart att det inte krävs någon påföljd för att avhålla den misstänkte från vidare brottslighet och att det med hänsyn till omständigheterna inte heller krävs av andra skäl att åtal väcks. Åtalsunderlåtelse regleras i 20 kap. 7 § rättegångsbalken.

Återfallsandel: Det är det centrala måttet i statistiken över återfall i brott och visar hur stor andel som återfaller i brott inom en viss uppföljningsperiod. Återfallsandelen skattas med hjälp av *Life table method*.

Återfallsbrott: Med återfallsbrott avses antalet återfallshändelser som skett under uppföljningsperioden. För personer med ingångshändelser redovisas antalet återfallsbrott.

Återfallsfrekvensen: Benämningen används vid redovisningen av antalet återfall per person. Där redovisas hur frekvensen av återfallsbrott varierar inom olika redovisningsvariabler. Se även *återfallsbrott* och *återfallshändelse*.

Återfallshändelse: Ingångshändelserna följs upp för återfall i nya lagförda brott, så kallade återfallshändelser. Med återfallshändelse avses i statistiken ett brott som ingår i en lagakraftvunnen dom, ett godkänt

strafföreläggande eller en meddelad åtalsunderlåtelse. Villkoret för att ett brott ska inräknas som en återfallshändelse i statistiken är att det har begåtts under uppföljningsperioden och att domen har vunnit laga kraft. Se även *Uppföljningsperiod och buffertperiod*.

Återfallsintensitet (hazard rate): Ett mått inom det statistiska området överlevnadsanalys, som används i statistiken över återfall i brott för att beskriva risken för återfall vid en given tidpunkt under uppföljningsperioden.

Återfallsregistret: Bakom statistiken över återfall i brott finns ett register, återfallsregistret. Registret finns tillgängligt på Brå för specialstudier.

Överföring av verkställighet till annat land: Verktällighet av fängelsestraff kan enligt den nordiska verkställighetslagen (1963:193) eller den internationella verkställighetslagen (1972:260) överflyttas till den intagnas hemland.

Överlevnadsanalys: Överlevnadsanalys är ett område inom statistiken där man studerar tiden till en viss händelse, till exempel död eller sjukdom. I statistiken över återfall i brott är den intressanta händelsen återfall i brott.

Övervakning: Personer som har dömts till skyddstillsyn eller är villkorligt frigivna kan stå under övervakning av frivården en viss tid. De ska då följa vissa föreskrifter, och kan få hjälp och stöd från frivården.

Övriga beslut: Övriga beslut i statistiken över handlagda brottsmisstankar och handlagda brott avser beslut som avslutar handläggningen av en brottsmisstanke eller ett brott, utan att vara ett lagföringsbeslut eller beslut om förundersökningsbegränsning. Skälet för ett sådant beslut kan exempelvis vara att den misstänkta personen avlidit, att brottet är preskriberat, att spaningsuppslag saknas, eller att tillräckliga bevis saknas.

Brå ansvarar för den officiella kriminalstatistiken och har till uppgift att förse rättsväsendets myndigheter, brottsförebyggande aktörer och övriga användare med statistik av god kvalitet som underlag för verksamhetsuppföljning, beslutsfattande, utredningsverksamhet och forskning.

Utifrån insamlade uppgifter från rättsväsendets administrativa system, sammanställer och presenterar Brås enhet för rättsstatistik årligen cirka 1 100 tabeller på månads-, kvartals- och årsbasis inom områdena brott, personer lagförda för brott, kriminalvård och återfall i brott. Uppgifterna redovisas på såväl nationell som regional och lokal nivå.

Tabellerna publiceras på Brås webbplats, www.bra.se/statistik, tillsammans med tolkningsanvisningar, kommentarer och analyser.

Brottsförebyggande rådet/National Council for Crime Prevention

Box 1386/Tegnérgatan 23, SE-111 93 STOCKHOLM

Tel +46 (0) 8 527 58 400, registrator@bra.se, www.bra.se

urn:nbn:se:bra-1194